

ISSN 1843-9845

număr special dedicat
Anului European al Dialogului Intercultural

REVISTA AEPADO

www.aepado.ro

Asociația Europeană Pentru Apărarea Drepturilor Omului

Dialogul intercultural – dezideratul deghizat al unui *homo europaeus* supranational?

Diana-Andreea GHEORGHILA

Absolventă, Facultatea de Drept - Universitatea București
membru "Parlamentul Tinerilor"

Dupa aproape 50 de ani, ceea ce initial s-a dorit a fi doar o colaborare pe plan economic (comunitatile europene), in vederea restabilirii pacii, a ajuns a dobandi nuante sociale, politice, dar si culturale, intr-o asemenea masura incat dialogul intercultural este astazi considerat o valoare fundamentala a Uniunii Europene. Drept dovada sta faptul ca intr-un recent sondaj Eurobarometru, majoritatea europenilor (75 %) apreciaza in mod favorabil hotararea celebrarii dialogului intercultural in 2008 la nivel european, in spiritul convingerii conform careia persoane care provin din medii diferite aduc o importanta contributie imbunatatirii vietii culturale a unei tari.

Cu toate acestea, in ciuda entuziasmului comunitar si a numeroaselor pregatiri, ramane mereu prezenta intrebarea "de ce?". Care este scopul acestei celebrari tocmai acum? Nu cumva, Anul European al Dialogului Intercultural face parte dintr-un plan mai vast, de lunga durata, cu finalitatea ultima a desavarsirii " statului Europa", mai presus de actualele natii? Este oare necesara prin acest instrument remodelarea conceptului de natiune in contextul in care aspiratia politica proclama unitatea Europei?

Teza crearii unui *homo europaeus* cu o identitate multipla trebuie analizata in primul rand prin prisma indiciilor istorice si numai apoi in contextul actual, facand vorbire despre notiuni precum transculturalitate, toleranta sau multiculturalitate.

Asadar, alegerea lui 2008 ca An European al Dialogului Intercultural se inscrie intr-o succesiune de fapte istorice care tind spre conturarea unui stat european unitar. Cu siguranta parintii fondatori ai comunitatilor europene au avut o viziune a viitorului in momentul in care au prevazut in tratatele constitutive drept obiectiv crearea unor legaturi mai profunde intre popoarele europene; insa, scopul imediat era doar obtinerea unei colaborari intre Franta si Germania, cele doua mari rivale, pentru restabilirea unui climat pasnic in Europa postbelica, singurul instrument disponibil in acel moment fiind subordonarea industriei celor doua sub o Inalta Autoritate. Deja se creioneaza ideea unei entitati supranationale, desi limitate doar la sectorul economic. Inconstient sau nu, in acel moment, scopul mediat al marelui plan de consolidare dupa modelul american a "Statelor Unite ale Europei", apare intr-o forma rudimentara la 9 mai 1950 in *Declaratia Shumann*, facandu-se referire la incurajarea diverselor culturi europene sa prevaleze si la aprofundarea legaturilor dintre popoare.

Integrarea, ca proces continuu spre o Europa unita, a devenit vizibila sub doua aspecte: pe de-o parte, din punct de vedere cantitativ, datorita numeroaselor largiri, ajungandu-se de la un numar de 6 state membre la cifra de 27 astazi; pe de alta parte, din punct de vedere calitativ, fiecare noua aderare a necesitat o noua adaptare a cadrului comunitar, a tratatelor, intregul bloc european suferind mutatii interne profunde. Dinamica institutionala a avut un parcurs spectaculos, dar intr-o oarecare masura previzibil, tinand cont de *Declaratia Shumann*.

Astfel, din momentul fuzionarii institutiilor europene la mijlocul anilor '60, continuand cu acordarea unor puteri semnificative Parlamentului European - ca reprezentant al cetatenilor - prin *Tratatul de la Maastricht* (1992) si cu creionarea unui spatiu de libertate si justitie prin *Tratatul de la Amsterdam* (1997), comunitatile europene depasesc cu mult dezideratul initial al pacii. Dupa anul 2004, odata cu Constitutia europeana (desi esuata), se poate vorbi despre sedimentarea spatiului comunitar: se remarca o separatie a puterilor dupa modelul national - exista o Curte de Justitie a Comunitatilor Europene, Comisia isi asuma rolul executivului prin atributia de gardian al tratatelor, iar Parlamentul si Consiliul UE impart functia de legiuitor; in plus, a fost adusa in discutie cetatenia europeana, chiar daca pentru moment aceasta apare doar ca un complement al cetateniilor Statelor Membre.

Dupa cum s-a putut observa, la inceputul anului 2007, in ciuda unei presupuse crize institutionale a UE, contrazisa intr-o oarecare masura de aderarea Romaniei si Bulgariei, Europa unita prinde contur. Trebuie remarcat insa ca marile succese s-au inregistrat in special pe plan politic sau economic prin prisma activitatii institutionale. Desi eforturile au fost depuse in cele din urma pentru populatia europeana, se pare ca nu cetatenii de rand au fost in realitate destinatarii evolutiei comunitare, ajungandu-se chiar la un "deficit democratic", o lipsa de sincronizare intre luarea deciziilor si implementarea lor. De-a lungul unei jumatați de veac, prin progresul doar pe plan economic, politic si institutional, se poate spune ca s-a conturat un cadru al formelor fara fond, in care 27 de popoare sunt dirijate corect politic, dar care nu se cunosc intre ele.

Integrarea poate parea paradoxala, deoarece se prezinta atat ca un fenomen de includere, prin noi aderari, dar si ca

autoexcludere, atat timp cat popoarele nu interrelatiuneaza. In acest sens, succesele economice, precum consacrarea libertatilor de circulatie, sunt lipsite de finalitate practica, daca un cetatean european, avand dreptul sa circule liber, refuza acest lucru pentru simplul motiv ca nu este familiarizat cu celelalte moduri de viata, deoarece nu a beneficiat de o educatie interculturala. Se pare insa ca urmatoarea jumatate de secol va fi dedicata tocmai poporului european, in sens restrans, si autocunoasterii, aceasta fiind singura cale spre coeziune sociala si, finalmente, o Europa unita sub toate aspectele.

Revenind la incadrarea Anului dialogului intercultural in planul mai larg al crearii statului european supranational, trebuie remarcata evolutia exponentiala a demersurilor de conturare a unui *homo europaeus*. In 2007 s-a accentuat ideea de nediscriminare, de egalitate pentru toti - o incercare aparent utopica tinand cont de vasta populatie a UE, ceea ce a si condus la o abordare distincta in functie de nivelul comunitar sau national. Daca pe plan statal s-a dorit o aplicare uniforma a legislatiei, indiferent de rasa, varsta, etnie si alte asemenea criterii, pe plan comunitar, s-a incercat doar o armonizare legislativa sustinuta de numeroase campanii de informare si activitati antrenante.

Anul 2008 aduce insa o schimbare semnificativa de abordare, trecandu-se de la obiectivul legislativ, la creionarea unei noi mentalitati, dar mai ales a largirii fluxurilor culturale, a disponibilitatii cetateanului de a interactiona cu o alta lume. Asadar, integrarea la nivel cultural, odata cu Anul European al Dialogului Intercultural depaseste stadiul de obligatie negativa, in sensul in care fiecare stat membru nu trebuie sa actioneze in nici un mod care ar putea prejudicia starea actuala de dezvoltare; printr-un demers logic, 2008 se contureaza ca o etapa suplimentara Anului European al Egalitatii de Sanse, in care statele au deja o obligatie pozitiva, aceea de a utiliza resursele interne in vederea unei protejari efective si utile a valorilor europene, cu atat mai mult cu cat, astazi, cele mai mari provocari cu care se confrunta Europa au la baza relatiile interculturale. Aceste resurse interne, fie ca sunt dezbateri organizate, fie ca sunt schimburi de tineret sau cooperare transfrontaliera, reprezinta in cele din urma contributia diferitelor culturi la patrimoniul si stilul de viata european, ce are drept scop familiarizarea cu un mediu cultural complex.

Obiectivele comunitare in 2008, de a obtine informatia eficace, de a constientiza necesitatea dezvoltarii unei cetatenii europene active, care sa respecte diversitatea culturala si sa se bazeze pe valorile comune, contribuie la pastrarea tolerantei si respectului, ca valori primordiale, dar, in plus, reliefeaza aspiratia depasirii propriilor limite; legitimarea idealurilor si a fortei lor nu ar mai fi cu putinta dincolo de frontierele culturii in interiorul careia ele sunt profesate; asadar, pentru crearea unui ideal unic si coerent, solutia ar fi extinderea culturilor la nivel suprastatal, interrelatiunea acestora pentru a putea da nastere unui cadru prielnic conturarii idealului european.

Astfel, suntem moralmente obligati sa ne asumam o existenta multiculturala si, in functie de contextul in care ne gasim, sa tratam alte culturi ca pe a nostra proprie, iar membrii acestora cu deplin si justificat respect. Scopul ar fi abolirea dominatiei franceze sau germane, de exemplu, tocmai pentru acordarea respectului cuvenit fiecarei culturi.

Prin prisma contextului istoric, dar si actual, *homo europaeus* nu poate avea momentan decat o identitate multipla, deoarece tocmai diversitatea specific europeana face dificila acceptarea idealurilor ce transcend o anumita cultura. Desigur, specificitatea este utila definirii conceptelor fundamentale privind valorile culturale; totusi, ramane doar o etapa in demersul cristalizarii unui nucleu dur al valorilor europene. Acceptand ideea ca "*diferenta care ne desparte e secundara fata de umanitatea care ne uneste*", *homo europaeus* nu este doar suma trasaturilor locale, respectiv nationale, ci un simbol unitar si multiplu, in acelasi timp.

In tot cazul, rezervele fata de unitatea continentală subliniază mai mult diferențele culturale, decât interferențele sau similitudinile, ignorând faptul că majoritatea așa-ziselor diferențe sunt creații artificiale ale secolului naționalităților. Respingerea bunului celui mai de pret al europenității - valorile rezultate din amalgamul de idei religioase, civile ce conferă substanța vitală a Europei - se datorează în mare parte comodității înșurate în propria familie lingvistică sau tradițională.

Efectul proiectării într-o alteritate conferă senza de descoperirii celui alt, adică, a laturii noastre morale, esențiale în cunoașterea și asumarea întregului. Astfel se poate atinge un grad superior de recunoaștere reciprocă și identificare cu un *homo europaeus* unic, dar multiplu. E vorba deopotrivă de stima socială, de un sentiment de încredere în temeiul căruia fiecare dintre noi se poate aseza în ambele ipostaze, în același timp, adică de minoritar și majoritar, de estic și vestic, de englez (francez, italian, german, roman) și european; principiile, valorile și idealurile nu trebuie concepute doar în relație cu particularitățile locale.

Totusi, de legitimitatea transculturalului nu se poate face abstractie, mai ales atunci cand interogatiile trimit la un scop al cunoasterii - nasterea lui *homo europaeus*. Examinand diversitatea europeana, trebuie remarcata complementaritatea valorilor, asumarea identitatii europene multiple decurgand din intelegerea setului de valori nascut din eforturi de gandire comune. Pana si in culturile care neaga evidentele, exista idealuri europene. Viata spirituala si aspiratia intelectuala probeaza similitudini incontestabile in privinta principiilor calauzitoare, conferind Europei un statut distinct in raport cu alte continente. Incarcatura simbolica a religiilor, de exemplu, dezvaluie mai mult decat asemanarea idealului de viata.

Plurilingvismul a fost si un mijloc intelectual ce a facilitat intalnirea, confruntarea si amalgamarea valorilor europene; ca dovada, existenta anumitor zone in care asumarea a doua sau trei limbi si culturi in acelasi timp este o realitate. Originea comuna nu poate fi invocata pentru combaterea existentei lui *homo europaeus*, intrucat, chiar in state mari precum Franta, populatia, ca entitate unitara, nu mai poate fi definita exclusiv prin criteriile etnografice sau nationale (circa 20% dintre francezi au o origine culturala diferita de cea franceza). Astfel, transferul de populatii este un factor al innoirii, respectiv al europenizarii, multiculturalismul presupunand nu numai recunosterea diferentelor, ci si cultivarea si acceptarea rezultatului interferentelor.

Se poate observa ca identitatea unui *homo europaeus* trimite, in primul rand, la traditiile mixte, adica, la ceea ce este definitoriu cultural dincolo de limba materna, de geografia locului si de istoria grupului. Teoria potrivit careia similitudinile sunt trasatura constanta a culturii europene e una care cred ca va surclasa pretentia unicitatii lingvistice si istorice, care a alimentat indelung ideologia separarii etnice, nationale si statal-nationale. Aceasta teza sustinuta in esenta de Anul European al Dialogului Intercultural are o incarcatura pozitiva, interferenta mai multor comunitati contribuind la construirea unei societati civile plurale, cu neputinta de a fi departajata pe criteriile de specificitate, etnicitate, apartenenta rasiala.

Proiectul schimburilor transculturale deschide deci marea sansa a identificarii lui *homo europaeus* al timpului viitor. Conceptul de identitate multipla astfel creat ofera in prima instanta posibilitatea oricarei persoane de a deveni coparticipanta la activitatile din sfera publica fara limitari de ordin etnic, rasial, religios, lingvistic; in plus, ofera libertatea de optiune a fiintei umane de a se regasi identitar, sau nu, intr-unul din mediile locale in care traieste.

Interesant este ca asemenea persoanei, grupurile au interese comune, schimba reciproc valori, experiente sociale si economice, ele putand coabita pana la nivelul transferului de obiceiuri si culturi religioase. In acest context, scopul primordial al dialogului intercultural este de a descatusa mediile sociale de sub supravegherea administratiilor nationale centraliste, in vederea unei armonizari minoritate-majoritate.

Prin prisma celor aratate mai sus, implicatiile lui 2008 ca An European al Dialogului Intercultural se inscriu in demersul mai larg de cristalizare a cetateanului european; aceasta actiune se caracterizeaza insa prin notiunea de armonizare, de fluxuri interculturale, si nu o impunere a fiintei europene prin exterminarea entitatii nationale.

Identitatea lui *homo europaeus* este tributara transculturalitatii si identitatii multiple, acesta insemnand ca adeptul unei culturi este de acord sa imbratiseze atat propriile valori, cat si pe acelea apartinand unei lumi diferite de a sa. Nu in ultimul rand, trebuie sa intelegem ca in cazul lui *homo europaeus* este vorba de o unitate de destin, una in care avem de-a face cu egala asumare a radacinilor culturale, lingvistice, religioase, de vreme ce insasi existenta spirituala umana probeaza ca idealurile si valorile asimilate transcend particularitatile de orice fel.

Interferente

Gabriel Andrei BREZOIU

Clasa a XII-a

Colegiul National de Informatica Tudor Vianu", Bucuresti

Coordonator de proiect - AEPADO

<http://gabybrezoiu.blogspot.com/>

A fost odata ca niciodata un loc in care mai bine de 6 miliarde de oameni traiau laolalta. Acestia erau organizati in structuri care de care mai diverse, fiecare ascunzand valori si particularitati deosebite, individualizatoare ...

La un moment dat, un tanar s-a apropiat de granita tarii vecine si a auzit un cantecel care l-a fermecat. Ajuns acasa, il fredoneaza si alor lui, iar acestia sunt la randul lor incantati.

Ei bine, sa zicem ca asa a inceput, prezentat intr-o maniera usor naiva, dialogul intercultural. De aici si pana la a comunica instant cu o persoana aflata in cealalta parte a globului totul s-a derulat cu repeziciune.

E aproape incredibil cum gandurile si ideile mele pot fi vazute de oricine din intreaga lume prin doua elemente care acum sunt la indemana oricarui tanar: o limba de circulatie internationala si un PC legat la internet.

Mai incredibil decat atat pare sa fie faptul ca informatii si imagini pe care acum 100 de ani nici nu visai sa le ai vreodata (din zone inaccesibile: culmile montane foarte inalte, adancurile oceanelor sau chiar spatiul cosmic) se afla acum la cateva click-uri distanta.

Intrebarea care se pune in mod inevitabil este daca in valtoarea atator informatii mai avem timp sa si traim, sa simtim, sa mai fim oameni ... Raspunsul variaza de om la om insa ideea principala este ca trebuie restabilit un echilibru intre natural si artificial, fizic si afectiv ...

Fie într-o formă organizată (schimburi culturale) sau într-una neorganizată (turism în general), dialogul intercultural se realizează continuu ... Această politică a libertății de orice gen face ca granițele să dispară. Pericolul globalizării poate fi redus doar prin valorificarea diversității!

Putem să lasăm la o parte latura comercială și să ne axăm pe valori culturale sau ca să împacăm și mediul de afaceri, le putem îmbina evident într-un context în care investiția în cultură aduce profit material, valoric, moral!

Valori există la tot pasul însă depinde doar de noi cât de bine stim să le promovăm! Reclama e sufletul comerțului, nu?

Nu trebuie să reinventăm roata! E de ajuns să o ungem puțin ca totul să meargă bine însă pentru a face o schimbare oricât de mică e nevoie de sprijin și de implicare!

Să transformăm România într-o marcă internațională!

Martor la "Anul European al Egalității de Sanse pentru Toti - AEEST 2007"

Mihaela DIMITRESCU

Ec.Drd. , Director general

Directia Generala de Asistenta Sociala si Protectia Copilului (DGASPC)

Sector 4, Bucuresti

Multi cercetatori contemporani afirma ca principiul egalitatii de sanse ca este inca nedefinit. In numele egalitatii dictatori celebri ai secolului XX au facut milioane de victime in numele lui. Doctrina comunista spunea ca „*Toti oamenii sunt liberi si egali intre ei*” iar *Stalin, Mao, Ceasescu* omorau pe toti aceia care ar fi putut fi, chiar si in imaginatie, posibili dusmani ai ideologiilor lor, cu constitutiile tarilor in mana si deschisa la articolul unde era mentionata egalitatea!!!

ANUL EUROPEAN AL EGALITATII DE SANSE PENTRU TOTI prin manifestarile care s-au desfasurat a deschis drumul catre Anul European al Dialogului Intercultural 2008 si a scos la iveala marile probleme legate de problemele de gen. Discriminarea pe criterii de sex si varsta este vizibila in cazul femeilor aflate la varsta de 45 ani. Neinterventia statului prin legi care sa nu duca la marginalizarea acestor persoane a facut ca gradul de profesionalism in multe domenii sa scada alarmant, fapt care ne face sa credem ca traим într-o societate fractionată în două genuri. Egalitatea de drepturi privita la modul general este totuși numai o fatetă a problemei negocierii drepturilor. In momentul de fata, trei strategii concurente sunt vizibile la nivel social si institutional in SUA, si in lumina acestora se pot trage o serie de concluzii:

- *politica „secretelor”*, in care viata personala, identitatea si abilitatile nu sunt puse pe un palier competitiv
- *politica egalitatii de sanse*, prin care viata personala, identitatea si abilitatile nu sunt criterii, ci tinte ale egalitatii de oportunitati. In cadrul acestei politici, dreptul de auto-reprezentare si libera organizare sunt posibile pe o scela sociala comuna, cea a consensului.
- *politica discriminarii pozitive* (in engleza „affirmative action”) care este o politica a recuperarii morale, prin care persoanele a caror viata personala, identitate si abilitati au fost in trecut discriminate au intaietate in oportunitati educationale si profesionale in competitia cu persoane care nu duc in spate mostenirea grava a identitatii lor comunitare.

Cred însă ca în România egalitatea de sanse a fost înțeleasă și abordată greșit. Ma refer aici în mod special la nenumăratele legi pentru sanse egale pentru femei. Respect femeia și o voi considera toată viața „*marea lumina a sacrificiului vietii pe pamant*” sau, cum am auzit pe cândva la un seminar al Grupului Gender România în martie 2003: „In numele mamei, al fiicei și al numelui tau, femeie!” recunoaștem la unison ca aspectul care este cel mai dezbatut prin cabinetele tuturor țarilor este cel al egalității de gen.

În România primele abordări serioase ale egalității de sanse între femei și bărbați serioase au început să apară din 1999-2000 când au fost adoptate o serie de legi cu trimitere exactă: Legea 210/1999 pentru acordarea concediului parental, Hotărârea Guvernului nr.1273/ 2000 cu privire la adoptarea Planului National de Actiune cu privire la egalitatea între femei și bărbați și Ordonanța Guvernului nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea oricărui forme de discriminare. Aceste legi reprezintă primul pas și contin în textul lor norme care oferă anumite drepturi privind concediul parental de care poate beneficia și tatăl copilului, sau accesul pe piața forței de muncă în procente egale între femei și bărbați, eliminarea anunțurilor de oferte de locuri de muncă în care se specifică: „exclus rromi”, „numai femei până la varsta de 45 de ani” sau „exclus femei” .

Nu doresc să analizez aceste legi, pentru că sunt legi bune, care respectă întocmai prevederile Constituției. Dar femeile le cunosc? Cunosce domnișoarele și femeile din România normele de aplicare, sau macar unde pot merge pentru a beneficia de prevederile acestor legi? Principala problemă este necunoașterea drepturilor. Fie că vorbim de egalitate

intre sexe, etnii sau religii, tot de egalitate in fata vietii vorbim. In acest sens comisarul pentru munca afaceri sociale si oportunitati egale, *Vladimir Spidla*, arata ratiunile pentru care s-a luat aceasta hotarare: *"primul motiv este acela ca trebuie sa vedem daca legislatia deja existenta este corect implementata si functioneaza la nivelul Uniunii iar in al doilea rand trebuie sa facem populatia constienta de necesitatea cunoasterii drepturilor sale legitime."*

Sa mai amintesc de semnarea de catre Romania a celebrului CEDAW - *Conventia pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare impotriva Femeilor*, in care sunt definite standardele internationale pentru drepturile femeilor.

Tarile semnatare ale Conventiei au convenit adoptarea de legi si proceduri in vederea inlaturarii nedreptatilor la adresa femeilor si tinerelor. *Conventia Natiunilor Unite* statueaza ca „... Dezvoltarea completa a unei tari necesita un maxim de participare a femeilor in toate domeniile, in termeni egali cu barbatii”. CEDAW defineste discriminarea ca fiind „*orice diferenta, excludere, preferinta sau restrictie a drepturilor/libertatilor fundamentale, bazate pe motive de sex.*” si invoca drepturi egale pentru femei in toate domeniile: *viata politica si publica*, inclusiv participarea la organizatii politice si stabilirea de politici ale guverne, *educatie*, inclusiv educatie tehnica si de cultura generala, *egalitate la munca*, acces la pregatire si promovari, slujbe, concedii platite si remuneratie egala pentru munca de valoare egala, egalitate in prevederile de asigurari sociale, *casatorie*: dreptul de a-si alege partenerul, de a decide asupra numarului de copii si momentul de a ii avea, responsabilitati egale ca si parinti, *societatea culturala si civila* in care se sustine necesitatea luarii de masuri in vederea modificarii modelelor sociale traditionale, eliminarea prejudecatilor si incurajarea participarii in procesul de crestere si educare/dezvoltare a copiilor

Ce s-a facut pentru ca aceste informatii sa fie pe deplin mediatizate, intelese si atrase cat mai multe femei in mediul economic, social si politic, in asa fel incat sa ai de unde sa alegi? Se tin seminarii cu „usile inchise” adica fara a se face o popularizare adevarata a acestor actiuni la care participa tot membrele gruparii in cauza la care sunt invitate 1-2 lectori, asa, ca sa fie cu „invitati” si se perpetueaza caracterul “cu usile inchise” care nu este benefic nimanui.

In domeniul egalitatii de sanse intre femei si barbati putem aminti de cele mai importante institutii romane care se ocupa de aceste aspecte pe care le dorim vizibile si in viata de zi cu zi. Fiecare stat dispune de un mecanism propriu pentru promovarea egalitatii de sanse. La noi in tara combaterea discriminarii este activitate principala la: **Ministerul Muncii, Solidaritatii Sociale si Familiei**, *Agentia Nationala pentru Egalitatea de Sanse intre femei si barbati (ANES, din 2005)*, Coordoneaza: - CONES: Comisia Nationala in domeniul egalitatii de sanse intre femei si barbati, **Comisiile permanente pentru egalitatea de sanse intre femei si barbati din Camera Deputatilor si din Senatul Romaniei**, COJES: Comisiile Judetene in domeniul egalitatii de sanse intre femei si barbati. *Care dintre aceste entitati au avut insa la conducere aceeasi persoana mai mult de trei ani?! Oare cand o sa intelegem ca exista anumite domenii in care succesul este asigurat de stabilitate? Fiecare conducere a avut propria ei viziune, iar schimbarile repetate au dus la o adevarata degradingolada la nivelul executivului. Au fost elaborate legi, s-au emis amendamente si ordine interne care ar fi trebuit sa le putem afla si aplica pentru binele si satisfactia tuturor. Principala activitate ar fi trebuit sa fie mediatizarea legilor! Normele elaborate la nivelul acestor institutii sunt cele care reglementeaza toate activitatile ce se desfasoara pentru ca si Romania sa se poata alinia cerintelor Europene, prin legile aplicate in acest moment. Este egalitatea de sanse si principiile ei un domeniu in care practica demonstreaza aplicabilitatea teoriei? Priveste piata Europeana egalitatea de sanse ca pe o obligatie sau ca pe o indatorire?*

Concluzia la care se ajunge cu usurinta este ca in aproape toate programele de democratie si politica - oferite de organizatii si fundatii internationale de profil, barbatii sunt vizati in mai mare masura. *dl Vladimir Špidla, Comisarul pentru Ocuparea Fortei de Munca, Afaceri Sociale si Egalitate de Sanse.* „Trebuie sa depasim, odata pentru totdeauna, „plafonul de sticla” care simbolizeaza faptul ca femeile nu pot avansa in ierarhie.”

Note de subsol:

(1) Pascale Charhon, Director ENARGY, „365 de oportunități pentru schimbare”, Numărul 19, ianuarie 2007

Misiunea dascalului in scoala interculturala

Mihaela CAPRIS, profesor
Grupul Scolar „Elena Doamna”, Galati

„O cautare incepe intotdeauna cu Norocul Inceptorului. Si se termina cu Proba Cuceritorului”.

Paulo Coelho, **Alchimistul**

Carierea mea didactica a debutat cu *Norocul Inceptorului*, la o scoala gimnaziala din Tecuci, unde am avut ocazia sa lucrez cuelevi de etnie rroma care invatau alaturi de elevii romani. M-am lovit de multe realitati sociale pe care

mi-am dat seama ca le ignorasem oarecum: saracia, mizeria, analfabetismul. La toate acestea se adauga si discriminarea. In calitate de profesor de limba si literatura romana responsabil cu modulul *educatie interculturala*, am avut misiunea de a facilita comunicarea intre aceste doua comunitati, de a-i ajuta pe copii sa convietuiasca fara conflicte, eliminand prejudecatile. Am cunoscut atat copii romani cat si copii rromi foarte inteligenti si foarte indemanatici, asa cum i-am vazut adesea si pe unii si pe altii certati cu bunul-simt sau chiar cu cele mai elementare norme de igiena.

Am avut de castigat din aceasta experienta: nu trebuie sa ne mai grabim sa punem etichete si trebuie sa fim mai deschisi spre alte culturi de la care putem invata cate ceva. Traim intr-o societate care se caracterizeaza prin diversitate, apartinem unor grupuri diferite din punct de vedere etnic, religios, cultural, lingvistic. Violenta ar trebui inlocuita cu incercarea de a-l respecta, de a-l intelege si de a-l accepta pe cel de alaturi.

In scoala interculturala, aceasta grea misiune le revine profesorilor, care de multe ori sunt nevoiti nu doar sa completeze, ci chiar sa corecteze educatia primita in familie de copii. Dascalii trebuie sa cunoasca foarte bine mediul din care provin elevii, sa intelega fenomenul socio-cultural care transcende spatiul scolii. Oamenii sunt atat de preocupati de aspectele economice si politice ale vietii incat uita de educatie si de cultura. *Jean Monnet*, unul dintre fondatorii Uniunii Europene, afirma: "*Daca ar fi sa o iau de la capat, as incepe prin cultura...*"

Dascalul trebuie sa gaseasca cele mai bune solutii pentru administrarea concreta a diferentelor in randul elevilor in vederea valorizarii lor pedagogice. Copiii trebuie incurajati sa-si dezvolte anumite aptitudini de ordin artistic, sportiv, lingvistic etc. De asemenea, profesorul trebuie sa foloseasca metode educationale prin care sa se reuseasca valorizarea diversitatii culturale prin eliminarea prejudecatilor, promovarea dialogului intercultural intre elevi, prin valorizarea personalitatii fiecarui copil. Un roman il poate invata pe un copil rrom sa scrie mai bine in limba romana, dar si el poate invata de la acesta sa cante in limba rromani, de exemplu.

Cu toate acestea, misiunea dascalului nu este deloc usoara. Fara a folosi cuvinte mari si fara a fi idealist, profesorul trebuie sa faca fata realitatii care-l inconjoara. Poate ca cel mai dureros este faptul ca uneori se loveste ca de un zid de indiferenta elevilor sau chiar a parintilor, care nu inteleg rolul scolii si isi tin copiii acasa. Pare de neconceput, dar am intalnit parinti care fiind nevoiti sa faca o cerere, au declarat putin jenati ca nu stiu sa scrie. De aici necesitatea infiintarii chiar a unei *scoli a parintilor*. Acordand o importanta deosebita legaturii dintre elevi, parinti si scoala, profesorul are drept scop final integrarea competentelor interculturale in viata cotidiana a scolii si a comunitatii. E nevoie, ce-i drept, de multa rabdare, de tact, de intelegere si de empatie. Profesorul trebuie sa incerce sa promoveze prin educatie valori comune deoarece, asa cum afirma *Claude Lévi-Strauss*, "*descoperirea altora reprezinta descoperirea unei legaturi, nicidecum a unei bariere*".

Deviza Uniunii Europene, *Unitate in diversitate*, nu este intamplatoare. Noi, romanii, din moment ce am intrat in aceasta mare familie, trebuie sa invatam sa respectam identitatea altor popoare. Cand spunem *interculturalitate* ne referim la *comunicare, interactiune, schimb, reciprocitate, solidaritate*. Pe acestea se bazeaza educatia interculturala. Mi-am insusit aceste principii si ma straduiesc sa le pun in practica alaturi de elevii mei, de la care uneori am si eu de invatat. Cunoscand o alta cultura, ajungi sa-ti descoperi si propria personalitate, sa o modelezi. Acceptandu-i si respectandu-i pe ceilalti fara prejudecati si fara a face discriminari, vom ajunge cu totii sa trecem *Proba Cuceritorului*.

Politica culturala in Uniunea Europeana... sau in cautarea unei „Europe a culturilor”

Alice-Mariana APETREI

Studenta anul IV

Facultatea de Drept, Universitatea Al.I.Cuza, Iasi

Bursa de studii Erasmus (2007), Facultatea de Drept din Angers, Franta

„Viitoarele conflicte vor fi declansate mai degraba de factori culturali decat de economie sau de ideologie”
(Jacques Delors)

Despre fundamentul politicii culturale - interferente si diversitate

Europa este continentul numeroaselor comunitati nationale, cu fizionomii, culturi si limbi proprii, un amestec de identitati complementare in mod vital. Insa acum 25 de ani, numele „Europa” abia incepea sa se distinga pe fundalul sau mitic (1). Pe o fasie ingusta de la marginea Mediteranei, in anticul Hellepont, se produce sciziunea intre Europa si Asia. Aici se formeaza matricea culturala a unei separari intre cele doua continente, care constituie aproape codul genetic al unei despartiri intre Orient si Occident, separare care insemna deopotrieva prezenta conflictului si necesitatea intalnirii.

Intre secolele XI-XIII cultura europeana a inceput sa se dezvolte, ajutata de sistematicile insusiri de elemente de la

inaltele civilizatii ale Islamului si Bizantului, alaturi de adaptarea acestei mosteniri la conditiile speciale si la interesele Occidentului (2). Dupa cel de-al doilea razboi mondial societatea industrială moderna a determinat, datorita unor factori specifici, ca statul sa devina actorul principal in fundamentarea politicii sociale, modificandu-si functiile sale in incercarea de a asigura bunastarea colectiva, oportunitati egale membrilor societatii. Politica culturala apare astfel ca parte a politicii sociale asumate fie de stat fie de reprezentantii colectivitatilor locale. In anii '60, viziunea se schimba, *Alain de Benoist* afirmand ca „viitorul Europei nu depinde atat de economiile ei cat de apartenenta tarilor europene la statutul etnic unitar, cel indo-european. Ideea trecutului comun indo-european impune ideea unui viitor comun, care depinde de unificarea etniilor, intr-un imperiu federal unic” (3). Astfel, se remarca conceptia valorificarii elementelor comune si construirea unei cooperari culturale pe baza lor. Cultura a ajutat generatii intregi sa-si gaseasca sensul, identitatea, viziunea proprie, ea a dat comunitatilor sentimentul de apartenenta si respect reciproc. Insa a doua jumătate a secolului XX a fost folosita si pentru a evidenta deosebirile dintre cele doua mari sisteme politice care dominau Europa. De la marcarea diferentelor politice s-a ajuns si la marcarea unor diferente culturale, care erau mai curand creatii ale arsenalelor ideologice. Cu toate acestea, sfarsitul razboiului rece nu a insemnat si sfarsitul discutiilor privind diferentele culturale intre Europa de Vest si cea de Est, ci doar o incercare de colaborare, sau mai bine spus de convertire a Orientului la valorile occidentale.

Desi stereotipurile etnice si culturale, religia (4), gradul de dezvoltare economica, marea diversitate lingvistica sunt factori care ingreuneaza integrarea europeana, dezvoltarea unei politici culturale nu ar fi fost posibila fara existenta unui fundament comun tuturor statelor europene. Cultura comuna *iudeo-greco-romana* constituie principalul element de ordin istoric care constituie fundamentul identitatii europene. Aceste radacini comune au facilitat transmiterea si preluarea produselor culturale dezvoltate in cadre nationale (5). Civilizatia europeana isi gaseste astfel radacinile in culturile proprii ale natiunilor din care este compusa. Marile creatii culturale ale unui popor european sunt cunoscute si de celelalte popoare. Au fost desigur si perioade in care circulatia creatiilor culturale intre diferite zone ale Europei a fost ingradita sau chiar interzisa. Aceste perioade reprezinta exceptii de scurta durata, regula fiind cea a inter-influentelor si imprumuturilor culturale.

Avand in vedere aceste fundament comun, *Rudy Demotte* afirma ca Europa culturala exista si este facuta din „*cant si muzica, din pictura si din sculpturi, din spectacole si scrieri, din scoli si curente de gandire*” (6). Tot in acest sens, considerand cultura europeana ca ansamblu al ideilor, simbolurilor, teoriilor ce se regasesc in traierea sociala a vietii, *Constantin Noica*, in „*De dignitate Europae*”(1988), defineste acest concept prin potentialul de evolutie constanta a unei individualitati pana la nivelul impunerii si recunoasterii generalului, construirea acelei individualitati care sa obtina unitatea.

Pentru ca UE sa poata dezvolta o politica culturala viabila si propice este nevoie atat de o cunoastere temeinica a trecutului, cat si de cultivarea unui respect pentru diversitate. In acest sens, *Romano Prodi* sublinia faptul ca in momentul in care Europa se extinde, cuprinzand marile traditii culturale slave, mai mult ca niciodata este necesar ca nimic din identitatea europeana comuna sa nu se piarda si ca totul sa poata coexista intr-o sinteza mai inalta si mai viguroasa (7). In caz contrar s-ar putea ajunge la conflicte, caci asa cum afirma si Ministrul Afacerilor externe al Frantei - *Dominique de Villepin* - „*confruntate cu multiplicarea fracturilor mondiale, marile sfere culturale si religioase ar fi menite a se confrunta; lipsita de sens, istoria ar urma un curs haotic la chemarea friicii si a dispretului*”(8).

Politica Culturala a Uniunii Europene

Definirea notiunii de politica culturala a fost mereu in atentia marilor organizatii internationale precum UNESCO sau Consiliul Europei.

Astfel, in lucrarea „*In from the margins*”, lucrare de referinta in analiza culturii si dezvoltarii in Europa, publicata de Consiliul Europei in 1997, se spune: „*Noi definim politica culturala ca fiind un cadru general de masuri publice luate in domeniul cultural. Ele pot fi luate de guvernele nationale, autoritatile regionale si locale, sau prin institutiile lor*”. O cerere politica explicita defineste teluri. Pentru realizarea acestor teluri, este necesar sa existe mecanisme care sa permita planificarea, realizarea si evaluarea lor. O alta definitie este cea data in mai vechea lucrare „*Reflexions prealables sur les politiques culturelles*” realizata de UNESCO. In aceasta lucrare politica culturala este definita ca fiind: „... **un ansamblu de practici sociale, constiente si deliberate, de interventie in scopul satisfacerii unor certe nevoi culturale, prin angajarea optima a tuturor resurselor materiale si umane de care societatea dispune la un moment dat**” (9).

Preocuparile mai recente ale Uniunii Europene in acest domeniu denota intentia de a introduce cultura in conceptele ei de dezvoltare mai ales pentru calitatea ei de suport pentru o dezvoltare durabila.

Tratatul de la Roma nu continea un capitol special sau paragraf cu privire la politica culturala. Doar in preambulul Tratatului se facea referire la cultura ca factor capabil sa uneasca popoarele si sa promoveze dezvoltarea sociala si economica. Incepand cu 1969, cu ocazia mai multor intalniri ale sefilor de state si de guverne s-a accentuat necesitatea actiunii comunitare in domeniul cultural, si desi realizarile practice in domeniul culturii erau putine ca numar, ele au avut o anumita semnificatie. Adoptarea *Tratatului de la Maastricht* a insemnat asigurarea unei baze juridice pentru politica in domeniul culturii, introducandu-se in Tratatul CE art.128(151) care formeaza Titlul I(devenit XIII)- „**Cultura**”. De la intrarea in vigoare a Tratatului de la Maastricht, la 1 noiembrie 1993, UE a organizat o serie de activitati culturale in masura sa

contribuie la îmbogățirea și sprijinirea diversității culturale a statelor membre așa cum prevede articolul 3 al tratatului.

Dispozițiile nou introduse nu reglementează o armonizare a politicilor naționale în domeniul culturii prin promovarea unei politici comune la nivel comunitar. În acest domeniu, acțiunea comunitară este complementarea politicilor naționale, fiind o competență subsidiară (10). Deși prin acțiunile comunitare se urmărește respectarea diversității culturale naționale și regionale, totuși s-a constatat necesitatea promovării unei politici de valorificare și evidențiere a mostenirii culturale comune la nivel european. Astfel, putem afirma că patru mari **principii** guvernează politica culturală europeană și ghidează Consiliul European mai bine de 25 de ani: promovarea identității culturale, respectarea diversității culturale, susținerea creativității, stimularea participării.

Carta drepturilor fundamentale (11) a UE stabilește în Preambul că Uniunea contribuie la promovarea și dezvoltarea valorilor comune, în respectul diversității și culturilor și tradițiilor popoarelor Europei, precum și al identității naționale a statelor membre. În art.22 al Cartei este enunțat dreptul fundamental privind „Diversitatea culturală, religioasă și lingvistică”, conform căruia Uniunea trebuie să respecte aceste diferențe.

Conform art.151 par.1 din Tratatul UE, Comunitatea contribuie la înflorirea culturii statelor membre cu respectarea diversității lor și punând în evidență mostenirea lor culturală comună. În art.151 par.2 arată că acțiunea Comunității vizează încurajarea cooperării dintre statele membre și, dacă este necesar, sprijinirea și complementarea acțiunilor lor în următoarele domenii:

- ameliorarea cunoașterii și a difuzării culturii și istoriei popoarelor europene;
- conservarea și salvagardarea patrimoniului cultural de importanță europeană;
- schimburile culturale non-comerciale;
- creația artistică și literară, inclusiv sectorul audiovizualului.

Beneficiind de o bază legală, UE a început să se preocupe de acest domeniu vast numit cultura, care înglobează: artele, dansul, muzica, teatrul, cartile și patrimoniul cultural (12). Ariile complementare, în strânsă legătură cu domeniul cultural sunt **educatia**, dezvoltată prin programe precum ERASMUS, COMETT, DELTA și EUROPACHET, LINGUA, SOCRATES și LEONARDO, și **audiovizualul**, care se ocupă atât de industria cinematografică, cât și de media prin programe precum MEDIA I și II, MEDIA Plus, MEDIA Training Programme etc.

Revenind la Politica culturală, UE se străduiește să impulsioneze colaborarea în domeniu, încurajează folosirea **artelor** în scopul implicării europenilor în viața culturală și promovează **muzica** drept un element distinctiv al civilizației europene în raport cu alte culturi. Exprindând diversitatea lingvistică și culturală, **cartile** sunt o sursă vie de cunoștințe, acumulare și aprofundare. Din această cauză, se acordă ajutor editorilor europeni pentru implementarea noilor metode de distribuire a lucrărilor literare prin intermediul tehnologiilor digitale. În domeniul **dansului**, UE se axează pe instruirea artiștilor, pe răspândirea creațiilor acestora, evidențiind totodată rolul social al dansului. **Teatrele** reprezintă una dintre cele mai importante expresii ale vieții culturale și a dezvoltării democrației, fapt recunoscut și de Consiliul de Miniștri în Rezoluția din iunie 1991 privind dezvoltarea teatrelor în Europa. În ceea ce privește **patrimoniul cultural** (13), acesta este recunoscut ca un instrument al identității culturale, 34% din bugetul alocat programului „Cultura 2000” fiind folosit pentru protejarea și conservarea unor obiective de o importanță deosebită. Pentru încurajarea cooperării, s-a instituit și un premiu - „Europa Nostra” - oferit pentru cele mai inspirate și reușite proiecte de restaurare a patrimoniului cultural european.

Pentru a pune în practică ideile cu privire la cooperarea și dezvoltarea culturală europeană s-au inițiat o serie de programe. Printre primele de acest gen au fost: Kaleidoscope, Ariane și Raphael.

a) Programul **Kaleidoscope** a fost inițiat în 1996 și a avut ca obiectiv încurajarea creației artistice și promovarea sensibilizării și diseminării culturii popoarelor europene, în special în domeniul artelor, prin schimburi și cooperare culturală. Programul a fost activ până în 31 decembrie 1998, fiind ulterior extins până la 31 decembrie 1999. Bugetul total al programului a atins în final 36,7 milioane de Euro.

b) Programul **Ariane** a fost adoptat în 1997 pentru o perioadă de doi ani (1997-1998) cu un buget total de 7 milioane ECU și a fost extins până în decembrie 1999. Programul are ca obiectiv creșterea cooperării statelor membre în domeniul cartilor și lecturii, precum și promovarea unei cunoașteri mai largi a operelor literare și a istoriei popoarelor europene prin mijloacele traducerilor și a îmbunătățirii performanțelor profesioniștilor din domeniu. În plus, prin programul Ariane, Uniunea Europeană contribuie la Premiul Aristerion, un premiu literar european pentru literatură și traduceri.

c) Programul **Raphael** a fost adoptat în 1997 pentru perioada 1997-2000, cu un buget total de 30 milioane ECU. El avea ca scop încurajarea cooperării statelor membre în domeniul mostenirii culturale cu dimensiune europeană.

Începând cu ianuarie 2000, prin Decizia nr.508/2000/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 14.02.2000 cele trei programe: Ariane, Raphael și Kaleidoscope au fost reunite într-un singur program-cadru, multidisciplinar, botezat „**Cultura 2000**” și considerat, în prezent, ca unicul instrument al finanțării culturale. Lansat pe o perioadă de 5 ani, acesta a fost reînnoit cu planul „Cultura 2007-2013”. Programului își propune să pună în valoare un

spatiu cultural comun, sa promoveze diversitatea culturala, sa incurajeze cooperarea organizatiilor si institutiilor nationale in domeniul marilor evenimente si sa faciliteze accesul publicului larg la cultura. Dotat cu un fond de 167 de milioane de Euro, programul sustine initiative precum: festivaluri, co-productii, studii, expozitii, creatii artistice, turnee si conferinte. Acest program se adreseaza artistilor, operatorilor culturali, cat si unei largi audiente, inclusiv tineri si grupuri dezavantajate din punct de vedere social si economic (14).

Cu toate programele si proiectele sustinute de UE, exista voci care afirma „absenta unui proiect cultural european” (15) si solicita integrarea culturii in procesul de unificare al statelor. Chiar daca conceptia majoritara este aceea, exprimata si de *Guillaume Courty* (16), potrivit careia „efectele manifestarilor socio-culturale nu sunt negliabile in constructia unei Europe autonome si relativ omogene”, opiniile contrare nu fac decat sa sublinieze inca o data importanta culturii in dezvoltarea societatii viitoare.

Concluzii - despre „prezent si viitor”

Julien Benda, in 1933, in al sau „Discurs catre natiunea europeana”(17) spunea ca este imposibil sa unim Europa si sa permitem in acelasi timp natiunilor sa-si conserve propriul lor suflet si propria lor fizionomie. Acum, acestei opinii i se poate raspunde ca Europa s-a unit si continua sa intareasca legaturile intre state, fara sa piarda bogatia diversitatii sale. Actuala politica culturala demonstreaza ca impotriva tendintelor de mondializare, o „cultura europeana” si o „Europa a culturilor” au acela inteles. In acest sens, *S.Huntington* oferea un exemplu elocvent pentru aspiratiile europene in domeniul culturii (18): doi europeni, un german si un francez, ce interactioneaza unul cu altul, se vor identifica drept german si francez; doi europeni, un francez si un german, interactionand cu un arab, se vor defini ca europeni. O astfel de aspiratie este cea a unei Europe in care nu vom mai asista la „ciocniri” intre civilizatiile din interiorul ei, ci va domni o atmosfera de toleranta, bazata pe valori comune.

Dincolo de fragmentarea politica, dincolo de diversele incercari de stapanire politica, dincolo de fapte marelte sau de aberatii, Europa a ramas o comunitate de civilizatii, pastrand elemente comune in traditii, limba, credinta, organizare politica, cultura (19). Prin politica sa culturala, UE a inceput sa incurajeze cooperarea inter-culturala, sa puna in valoare patrimoniul cultural european si sa-l aduca mai aproape de publicul larg. Tratatul de dupa Maastricht au incercat sa consolideze drumul spre un „*Homo europeus*” (20). Toate acestea s-au realizat luand in considerare deviza Uniunii „unitate in diversitate”, respectul pentru identitatea culturala a statelor membre manifestandu-se atat printr-o politica de nearmonizare a legislatiilor in domeniu, cat si prin participarea la discutii si proiecte privitoare la aceasta chestiune - cum este, de exemplu, *Conventia privind protectia si promovarea diversitatii mijloacelor de exprimare a culturii*, adoptata pe 20.10.2005, in cadrul Conferintei Generale UNESCO (21).

Interesul Uniunii pentru cultura trebuie sa fie in continuare crescut, caci asa cum declara presedintele J.Chirac „cultura nu este o marfa; ea nu poate prin urmare sa fie abandonata jocului orb al pietei”. In acest sens, Conferinta de la Berlin (nov.2004), initiata de cancelarul german *G. Schroder* si intitulata „Sa dam un suflet Europei” a pus in discutie realizarea unui proiect de carta care sa reafirme „locul esential al culturii in constructia europeana”. Lucrarile pe aceasta tema vor continua si se vor alatura celorlalte proiecte initiate deja de UE, pentru ca mai este mult de facut in acest domeniu „spinos”.

Astfel, ca urmare a intensificarii preocuparilor in domeniu, Politica culturala va ramane (trebuie sa ramana) si va evolua un canal excelent de transmitere si de preluare de valori culturale, de inter-cunoastere, de eliminare sau diminuare a stereotipurilor etnice negative, de evidentiere a trasaturilor culturale comune si, prin aceasta, de edificare a identitatii europene.

Note de subsol:

- 1 Romano Prodi, *O viziune asupra Europei*, Polirom, București, 2001, p.94
- 2 Samuel P.Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Antet, București, 1998, p.71
- 3 Ilie Bădescu et al., *Geopolitica integrării europene*, Editura Universității din București, 2003, p.27
- 4 Religia este un factor ambivalent: ea are și anumite valențe unificatoare (îndeosebi la nivelul confesiunilor) și are și un rol de diferențiere (de definire a identității unui grup religios în raport cu alt grup religios).
- 5 Ilie Bădescu et al., *op.cit.*, p.351
- 6 Rudy Demotte, *Cultură(i)*, Casa Radio, București, 2001, p.35
- 7 Romano Prodi, *op.cit.*, p.49
- 8 Dominique de Villepin, *Ciocnirea civilizațiilor nu se va produce*, Revista 22, nr.726 din 3-9 feb.2004, p.9-10
- 9 Politica culturală europeană (reper), site:www.infoeuropa.ro
- 10 Nicoleta Diaconu, Viorel Marcu, *Drept comunitar- partea specială (Politici comunitare)*, Lumina Lex, București, 2003, p.296.
- 11 Carta Drepturilor fundamentale a fost adoptată în 2001, dar a căpătat forță juridică abia la 12 dec. 2007, prin integrarea ei în Tratatul de la Lisabona.
- 12 Pentru detalii: site-ul www.europa.eu.int/pol/cult/index_en.htm
- 13 Patrimoniul cultural european este alcătuit din : patrimoniul arheologic și arhitectural, patrimoniul natural (ex: obiective turistice de interes natural), patrimoniul lingvistic și gastronomic, ocupații tradiționale.
- 14 Centrul de resurse juridice, *Cultura și politica în domeniul audiovizualului*, București, 2004, p.14
- 15 Stanley Hoffman, *Sisiful European*, Curtea veche, București, 2003, p.42
- 16 Guillaume Courty, Guillaume Devin, *Construcția Europeană*, Coresi, București, 2001, p.135

17 Rudy Demotte, *op.cit.*, p.31

18 Samuel P.Huntington, *op.cit.*, p.97

19 Octav Bibere, *Uniunea Europeană între real și virtual*, ALL Educațional, București, 1999, p.11

20 Guillaume Courty și Guillaume Devin, *op.cit.*, p.131

21 Convenția a fost negociată și de Comisie (ca reprezentantă a Uniunii), și de Președenția Consiliului (ca reprezentantă a statelor) – site-ul: www.europa.eu.int/pol/cult/index_en.htm.

Bibliografie

1.Badescu Ilie(coord), **Geopolitica Integrării Europene**, Editura Universitatii din Bucuresti, 2003

2.Bibere Octav, **Uniunea Europeana între real și virtual**, Ed. ALL, Bucuresti, 1999

3.Centrul de resurse juridice, **Cultura și politica în domeniul audiovizualului**, Bucuresti, 2004

4.Demotte Rudy, **Cultura(i)- Scrisoare deschisa catre europeni**, Ed. Casa Radio, Bucuresti, 2001

5.Diaconu Nicoleta și Marcu Viorel, **Drept comunitar partea speciala- Politici Comunitare**, Ed.Lumina Lez, Bucuresti, 2003

6.Guillaume Courty și Guillaume Devin, **Constructia Europeana**, Ed. Coresi, Bucuresti, 2001

7.Hoffmann Stanley, **Sisiful European- Studii despre Europa(1964-1994)**, Ed. Curtea veche, Bucuresti, 2003

8.Huntington P.Samuel, **Ciocnirea civilizatiilor și refacerea ordinii mondiale**, Ed. Antet, Oradea, 1998

9.Prodi Romano, **O viziune asupra Europei**, Ed.Polirom, Bucuresti, 2001

10.Dominique de Villepin, **Ciocnirea civilizatiilor nu se va produce** (discurs rostit la Forumul euro-mediteranian: „Stiinta.Dezvoltare.Pace”), *Revista 22*, nr.726, 3-9 feb.2004,p.9

11.www.europa.eu.int/pol/cult/index_en.htm.

12.www.infoeuropa.ro

Rolul tinerilor în promovarea valorilor europene – dialogul intercultural

Catalina TARCAOANU

Drd., Profesor de limba și literatura română
Grup Școlar Economic Administrativ, Piatra Neamț

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană au apărut noi oportunități în ceea ce privește valorile europene și, implicit, promovarea acestora. Tinerii sunt deschisi spre tot ceea ce este nou, dornici de a experimenta tot felul de inovații, și astfel vor avea un rol foarte important în promovarea valorilor europene, inclusiv a dialogului intercultural. Pentru a argumenta acest lucru voi pleca de la exemplul personal. În calitate de profesor de limba și literatura română (doctorand), dar și de diriginte, mă pot considera un formator de opinie în ceea ce privește valorile europene, rolul meu fiind acela de a face cunoscute anumite valori în rândul elevilor la clasele la care predau. De multe ori predarea materiei implică și discuții și comparații între cultura și civilizația română și cultura și civilizația europeană.

Șchimbările care se realizează între universități partenere sau alte instituții de învățământ și de cultura acordă posibilitatea tinerilor elevi și studenți odată reînțorși acasă să promoveze valorile europene. De exemplu, în calitate de participant ca student la master în cadrul unui program Socrates-Erasmus la Universitatea „Friederich Schiller”, Jena, Germania am remarcat un *învățământ centrat pe student*, acesta fiind centrul preocupării profesorilor, iar nu centrat pe profesor, așa cum, de cele mai multe ori se întâmplă la noi. Întoarsa acasă, profesând și predând limba și literatura română am încercat să aplic multe din metodele și tehnicile văzute acolo, chiar dacă am întâlnit o anumită reticentă din partea elevilor care erau învățați doar cu autoritatea profesorului „Magister dixit”. Deși la început li se părea mai puțin serios, cu timpul au conștientizat că se poate învăța cu multă plăcere folosind metode interactive, astfel dezvoltându-și gândirea critică și creatoare. Acesta este dor un exemplu pe care îl voi aduce pentru a susține importanța tinerilor în promovarea valorilor europene pe plan național.

Un alt exemplu de valoare europeană îl reprezintă *educatia interculturală*, definită ca o perspectivă sau ca o abordare care recunoaște interdependențele sau interacțiunile sociale, culturale și economice ale grupurilor etno-culturale dintr-o țară. Educația interculturală în școală, de exemplu, se adresează tuturor elevilor, autohtoni sau emigranți, și încearcă să-i sensibilizeze la respectarea diversității, toleranței și solidarității. Acest tip de educație implică, de cele mai multe ori, membrii unor culturi diferite. Scopul educației interculturale constă în creșterea eficienței relațiilor interculturale, mărirea gradului de deschidere, de toleranță, de acceptare a celuilalt, care este diferit, altfel spus, diversitate în unitate și unitate în diversitate.

Unul dintre conceptele care se repetă în încercarea de definire a educației interculturale este toleranța, a cărei regulă principală este: „*Tratează-i întotdeauna pe ceilalți așa cum ți-ar plăcea să fii tratat tu însuși!*”. Toleranța presupune și urmarea altor principii cum ar fi: respect față de persoană, respectarea libertății de alegere, respectarea stilului de viață a fiecărui om, evitarea lezării pe care le-am putea produce altora și celor pe care alții ni le-ar putea provoca nouă, responsabilitatea față de semenii, reciprocitatea în relațiile dintre oameni, empatie etc.

Toleranța presupune alegerea deliberată de a nu interzice, de a nu împiedica sau de a nu ne amesteca în

comportamentul unei persoane sau al unui grup, chiar daca noi dezaprobam acea purtare si avem cunostintele si puterea de a o interzice, de a o impiedica sau de a ne amesteca. Dezaprobarea ar putea fi morala (cand credem ca ceea ce fac ceilalti este rau, gresit, necinstit sau lipsit de respect) sau non-morala (atunci cand dezaprobam gusturi, preferinte etc.). Dar toleranta poate fi o atitudine atat a individului, cat si a institutiilor sau a societatilor.

Atitudinea opusa este intoleranta, tendinta de a elimina un comportament cu care nu suntem de acord, prin mijloace de constrangere sau chiar prin persecutii. Au existat cazuri cand a fost impinsa pana la eliminarea prinuciderea celui dezaprobat. Exemplul de necontestat este holocaustul, exterminarea a milioane de evrei, caz de intoleranta etnica.

Trebuie sa se faca diferenta intre *toleranta*, *indiferenta* si *indulgenta*. Cand intr-o situatie se manifesta o atitudine de indiferenta, respectivul comportament nu este nici respins, nici aprobat. Este o forma pasiva, care deseori capata forma nepasarii. Dar toleranta este o atitudine activa. La randul ei, indulgenta este o toleranta dusa la extrem sau un exces de toleranta chiar.

In calitate de profesor, lucrând zi de zi cu liceeni, ma confrunt deseori cu situatii in care trebuie sa am o atitudine toleranta. Exista, de exemplu, problema telefoanelor mobile. Eu-insami cand intru la ora imi inchid telefonul si le sugerez elevilor sa faca acelasi lucru, spunandu-le ca respectul trebuie sa fie reciproc. Dar daca se intampla ca un telefon sa sune in timpul orei, mai intai le atrag atentia, nu ii sanctionez, aceasta fiind o forma de toleranta. Exista, cred, un prag de toleranta, iar cand acesta este incalcat, se iau masurile de rigoare. Dar toleranta nu este suficienta. Este nevoie de implicare, de integrarea celuilalt, apararea drepturilor si libertatilor celuilalt.

Toleranta prezinta mai multe forme. Una dintre ele **este toleranta religioasa**. O prima conditie pentru a fi cu adevarat toleranti este cunoasterea fenomenului, a credintei, a opiniei, a comportamentului fata de care urmeaza sa avem o astfel de atitudine. Principalele religii din Europa sunt Crestinismul, Islamismul, Iudaismul. In numele acestor credinte s-au facut lucruri bune, dar s-au facut si distrugerii, crime sau persecutii. Intoleranta religioasa este expresia neacceptarii dreptului la diferenta. O forma extrema este fundamentalismul religios, care poate degenera in fanaticism si care se manifesta cand adeptii unei credinte considera ca sunt singurii posesori ai singurei cai corecte de a ajunge la Dumnezeu, ca toti ceilalti se afla pe o cale gresita si trebuie indreptati prin constrangere spre calea justa. O alta forma a tolerantei este toleranta privind opiniile politice. De-a lungul istoriei, umanitatea s-a confruntat atat cu conceptii politice considerate tolerante (conservatorismul, crestin-democratia, liberalismul, social-democratia, socialismul etc.), cat si cu conceptii politice considerate intolerante (fascismul, comunismul etc.). In ultimii cincisprezece ani, in Romania se face exercitiul democratiei si in ceea ce priveste opiniile politice.

Libertatea de opinie este o ultima forma a tolerantei pe care o vom aminti. Deoarece oamenii sunt diferiti, situatiile in care se afla ei difera, interesele lor difera, educatia lor difera, opiniile lor sunt diverse. O atitudine toleranta presupune respectarea mai multor reguli: sa ii ascultam mai intai pe ceilalti si sa vedem cu ce argumente isi sustin opiniile, sa nu consideram ca cei care nu gandesc ca noi ne sunt inamici, sa ne sustinem propriile pareri cu argumente, sa renuntam la opiniile nerezonabile si sa credem ca, incercand sa ii intelegem mai bine pe ceilalti, vom incerca sa ne intelegem mai bine pe noi insine. Exercițiul libertatii de opinie la ora de literatura romana se manifesta in situatia in care se interpreteaza un text literar, avand in vedere experienta culturala a fiecarui elev, fara a se face apel la critica literara. Astfel, aceasta dimensiune a tolerantei devine o modalitate de dezvoltare a creativitatii si a personalitatii elevilor care trebuie sa isi asume opinia pe care o au si sa o argumenteze.

Toleranta este si o forma de cunoastere a alteritatii, contactul cu celalalt este cea mai buna forma de interogare a propriei identitati culturale. In functie de context, orice formator intercultural trebuie sa aiba initiative pentru generarea si intretinerea respectului reciproc, a tolerantei interculturale si interetnice. Programele interculturale orientate social introduc modificari atat la nivelul scolii, cat si la nivelul contextului cultural si politic, scopul fiind acela de a creste toleranta culturala si rasiala, de a reduce prejudecatile etc. Promovarea tolerantei, a deschiderii, a respectului, a comuniunii cu alteritatea, odata cu constientizarea complexelor intra- si interculturale reprezinta finalitatea educatiei interculturale, pentru formarea competentei interculturale.

Astfel, prin formarea acestei *competente interculturale*, se vor indeplini cele doua obiective propuse prin declararea anului 2008 **Anul European al Dialogului Intercultural**, si anume:

- promovarea dialogului intercultural ca instrument care sa-i ajute pe cetatenii europeni si pe toti cei care traiesc in Uniunea Europeana sa obtina cunostinte si aptitudini de a actiona intr-un context mai deschis si mai complex;
- constientizarea de catre cetatenii europeni si toti cei care traiesc in Uniunea Europeana a importantei dezvoltarii unei cetatenii europene active, care sa respecte diversitatea culturala si sa se bazeze pe valorile comune.

Exemplele de mai sus se doresc a fi doar cateva repere pentru a sublinia rolul tinerilor in promovarea valorilor europene.

Tinerii trebuie sa constientizeze rolul lor in promovarea valorilor pozitive, dar, in acelasi timp, si in conservarea valorilor autohtone si in pastrarea specificului national intr-o lume caracterizata prin diversitate si globalizare.

Studentul - liant al dialogului intercultural

Alina GADOIU

Masterand, anul I

Universitatea din Oradea, specializarea Management in Tehnologia Informatiei

Anul 2008 aduce in actualitate "Anul European al Dialogului Intercultural". Cine face posibil acest dialog?

Grupul tinta la care am sa fac referire este tineretul, mai exact studentii, acea "forta sociala" care creeaza viitorul nostru modern. Pentru ei, va exista mereu ceva nou, gata de a fi descoperit, un univers care sa-i cuprinda, oferindu-le idei, punandu-i pe ganduri, aducandu-le sperante de mai bine, devenind apoi marii creatori ai unei lumi de vis.

Ca student ai o multime de sanse sa te afirmi, si totodata mii de motive sa faci posibil "dialogul intercultural". Trebuie doar sa stii catre ce anume sa tintesti. Bineinteles, totul tine de vointa fiecaruia...

Sa-ti povestesc mai pe larg despre toate acestea...

Tu, studentule, vrei mereu sa incerci ceva nou, care sa te propulseze in afara cotidianului ... si incerci ... intrebi pe la cunoscuti, te documentezi despre cum ai putea sa iti indeplisesti acest vis: acela de a trece granitele tarii si a experimenta altceva.

Treaba aceasta, a experientelor noi, a inceput sa prinda contur tot mai mult, in anii de dupa '90. Important e sa gasesti momentul si persoana potrivita care sa te indrume in actiunile tale si sa faci lucruri pe care parintii tai poate nu au reusit sa le realizeze.

Dupa indelungi cautari si documentari, ramai surprins de descoperirea pe care ai facut-o. De fapt, ai mai multe posibilitati decat iti puteai imagina. Acum, portile iti sunt larg deschise, depinde de tine daca vrei sa la calci pragul sau nu.

Iata cam ce alternative ai avea:

Esti un tanar ambitios, plin de initiativa, entuziast, curajos si mai ales extrem de harnic. Consider ca tie ti s-ar potrivi un program de genul 'Work and Travel' sau 'au-pair'. Practic, imbini utilul cu placutul. Faci o multime de bani, avand 1, 2 sau chiar 3 joburi, dar mai presus de toate astea iti deschizi orizontul, "dialoghezi" cu oameni din toate colturile lumii, iti faci prieteni de peste tot, vizitezi locuri cum poate numai prin filme ai vazut... Impartasesti apoi, celor din jurul tau, familiei, prietenilor, cunoscutintelor, impresiile experientei tale ... Crede-ma, toti vor fi incantati sa iti asculte intamplarile. Exemple de locatii pentru aceste programe sunt: Anglia (axata mai mult pe programul au-pair), Grecia, Germania, Spania, Italia, Cipru si lista poate continua ...

Poate nu esti genul de student pe care l-am descris mai sus. Nu fi trist, exista cate o solutie pentru fiecare. Daca ai o situatie scolara buna, poti opta pentru o bursa in strainatate si chiar ai de unde alege. Destinatii ca: Ungaria, Austria, Germania, Franta, Anglia, Italia, Spania, Irlanda, Grecia sau alte continente, pot fi (pentru perioade ce variaza intre 3 luni si chiar mai mult - de la 9 luni in sus, pentru programe de masterat si doctorat) un mod perfect de a te autocunoaste, de a studia in alte medii, de a-ti deschide orizonturi si a-ti face noi prieteni. Cuantumul bursei iti va acoperi partial sau chiar total toate cheltuielile tale. Aici intra: drumul, cazarea si masa. Documenteaza-te, cauta oportunitati si vei vedea ce mult te va schimba aceasta mica incursiune in lumi diferite.

Daca nici acum nu esti lamurit, iti mai dau o sugestie: incearca sa te inscrii in diverse Scoli de Vara (Summer University), desfasurate in intreaga lume. Este o alta modalitate de a te imprieteni cu tot felul de oameni si de a face cunoscuta cu diverse culturi si obiceiuri. Vei invata o gramada de lucruri, putand fi o reala experienta culturala si educationala pentru tine. De cele mai multe ori, la finalul acestor scoli obtii si o diploma sau un certificat care mai apoi iti va fi de folos in CV-ul tau.

Gandeste-te cate intrari spre lumea noua ai deschise... Stii sa te infiltrezi pe cea potrivita ?

Daca ai urmarit atent ideile propuse, vei observa ca fiecare are ceva diferit fata de cealalta si totusi sunt atat de apropiate... Incearca sa remarci specialul din ele, dar si similitudinea: ideea dialogului intercultural, a comunicarii cu oameni de peste tot si nu doar atat...

Sper ca te-am pus pe ganduri... acum ai multe motive sa valorifici din plin anul 2008 - Anul European al Dialogului Intercultural.

Sa te ajut si eu ? Uite, incep... "The european year of the intercultural dialog", "Das europäische Jahr des interkulturellen Dialogs", "L'année européenne du dialogue interculturel", "El año europeo del diálogo intercultural ... Restul depinde de tine!

Finalul e simplu, e 2008, adica $2+0+0+8=10$, adica un an european de nota 10!

Tigani, o problema romaneasca

Luiza NEAGU

Studenta, anul I, specializare: Jurnalism
Universitatea „Dunarea de Jos”, Galati

Mircea Cartarescu: "Cat de usor e sa pui toata imaginea proasta a Romaniei in lume pe seama tiganilor!" Sa te tot lamentezi in privinta confuziei pe care strainii o fac intre romani (cetateni onorabili, pasnici, muncitori, plini de toate virtutile stramosesti) si tigani, „natiunea inlocuitoare”, cum apare in bancurile noastre tampite si rasiste. De fapt, problema tiganilor in Romania se datoreaza politicii romanesti fata de ei, si nu „inferioritatii lor rasiale”.

Poate-ar trebui reamintite din cand in cand radacinile istorice ale acestei probleme. Romanii din Muntenia si Moldova i-au robit pe tigani acum cateva sute de ani si i-au legat de glie. Au fost singurii din Europa care-au procedat astfel. Din starea lor fireasca de nomazi, tiganii au fost constransi sa se aseze pe mosiile proprietarilor lor. Din starea de oameni liberi, au fost transformati in vite vorbitoare, asemenea sclavilor negri americani.

Timp de cateva sute de ani au fost cumparati si vanduti, familiile lor au fost despartite, copiii de mama si femeile de barbati, tinerele au fost violate constant de proprietarii lor, „cioroi” au fost tinta dispretului si a discriminarii generalizate. Un cutare voievod ii suia-n copac si-i doboroa cu sagetile: numea asta vanatoare de ciori. Legati de glie si prasiti ca animalele, tiganii din Tarile Romane s-au inmilit aici mai mult decat oriunde in Europa. Noi am creat, deci, problema noastra tiganeasca.

E vina noastra istorica. Mai mult. Siliti sa devina sedentari si sa munceasca pamantul, tiganii si-au uitat ocupatiile traditionale. Au incetat sa mai fie caldarari, aurari, muzicanti, ursari, lingurari, etc. Au devenit in schimb agricultori lenesi si indolenti, cum au fost intotdeauna toti sclavii. Cum sa muncesti cu ravna cand nu muncesti pentru tine? Cand ori muncesti, ori nu muncesti, aceleasi bete le iei pe spinare?

Cu timpul, tiganii au devenit o masa amorfa, degradata, care abia-si mai amintea de fosta libertate. Au devenit lasi, clevetitori, betivi, artagosi, plini de boli si de pacate. La fel se intampla cu toti robii, oriunde-ar fi ei pe lume. Tinerii cu sange fierbinte au continuat sa se razvrateasca in felul lor: au furat cai, au jefuit, au falsificat bani, au violat, au omorat. Tinerii romani lipiti pamantului din aceeasi vreme nu faceau altfel: luau calea haiduciei, devenind hoti de codru.

Paradoxal, lovitura de gratie data de noi acestei populatii stravechi a fost eliberarea tiganilor din robie, in urma entuziasmului pasoptist al noii elite romanesti, filo-occidentale, din secolul al XIX-lea. Nu e prima data-n istorie cand umanitarismul a dus la catastrofe teribile. Tiganii robi au fost adunati in fata a sute de conace de boieri luminati si li s-a spus: „*Fratilor, de-acum sunteti liberi! Duceti-va unde vedeti cu ochii*”.

E de neimaginat dezastul uman pe care l-a provocat aceasta „dezrobire” lipsita de cea mai vaga urma de pregatire logistica si psihologica. Sute de mii de tigani au devenit deodata liberi sa moara de foame. Pusi pe drumuri fara bani, fara haine, fara mijloace de trai, fara o credinta, fara o cultura, doar cu omenescul gol-pusca din ei, curand au infundat in masa puscarile. Nimeni nu stie cati au pierit atunci de atata libertate. Si cati au pierit pana azi.

Ii tot injuram pe tigani, dar ce-am face in situatia lor? Cum e sa te nasti tigan, sa traiesti tigan, in mijlocul unui popor care te uraste si te dispretuieste? Sa zicem ca treci de handicapul cultural ca te-ai nascut intr-un mediu mizer si nenorocit, ca taica-tu e vidanjar si maica-ta spala scarile, ca fratii tai sunt in puscarie, ca la scoala ti-au gasit paduchi in cap si te-au izolat de toti ceilalti copii, care rad de tine, ca nu e niciun copil cu pielea intunecata desenat in abecedar. Sa zicem ca ajungi la maturitate un muncitor cinstit, la fel ca toti ceilalti. O sa ti se zica vreodata altfel decat „ba, tigan”? N-o sa ti se scoata pe nas, in veci, la cea mai mica ocazie, ca „tiganul, tot tigan”? Or sa te angajeze vreodata la fel ca pe romani? Or sa aiba vreodata incredere-n tine?

Iesi din mocirla ta cu un efort supraomenesc, ajungi o intelectuala. Vei fi vreodata altceva decat o „tiganca imputita”? Ajungi inginer, cantaret, doctor: n-o sa te trimita ministrul de externe (era sa scriu „de extreme”) in pustiul Egiptului? Si-atunci cum sa nu turbezi, cum sa nu inchizi acest cerc vicios in care ne zbatem: ma urasc pentru ca sunt rau, si sunt rau pentru ca ma urasc...?

Ne revoltam cand strainii ne vad ca pe un popor de infractori. Dar noi insine ii privim pe tigani in exact acelasi fel. Si prin asta ii silim sa fie asa. Cu atitudinea noastra rasista fata de ei si cu totala pasivitate a statului, a Bisericii, a tuturor celorlalte institutii, fata de aceasta problema, subliniez, romaneasca si nu tiganeasca, perpetuam de fapt drama intalnirii celor doua etnii.

Ducem mai departe peste secole mizeria si delincventa din partea lor, dispretul si ura din partea noastra, impletite in acelasi cerc vicios. Si totul se plateste pana la urma, cum se vede in episodul nefericit de la Roma.

REDACTIA AEPADO

Redactor-Sef: Catalin UNGURASU

Redactor-Sef Adjunct: Laurentia Mariana MEREUTA

Daca doriti sa publicati un articol in noul numar al Revistei AEPADO,
va rugam sa ne trimiteti un CV si titlul articolului dvs.

(cu o foarte succinta prezentare a continutului articolului)

la revista.aepado@gmail.com.

Va asteptam!